

Odovědi na dotazy z konzultačních dnů pro pracovníky vykonávající agendu SPO a kuratelů pro mládež, konaných na Krajském úřadě Jihomoravského kraje ve dnech 29.10. – 30.10.2018

- 1. Je možné, aby na evidenčním štítku k nezletilému dítěti bylo uvedeno více spisových značek Om nebo NOm za předpokladu, že se tomuto dítěti zakládá nová spisová dokumentace?**

Směrnice MPSV č.j. 2013/26780-21 ze dne 19. září 2013 o stanovení rozsahu evidence dětí a obsahu spisové dokumentace o dětech vedené orgány sociálně-právní ochrany dětí a o stanovení rozsahu evidence a obsahu spisové dokumentace v oblasti náhradní rodinné péče (dále jen „Směrnice“) upravuje podobu evidenčního štítku v čl. 5. Nepovažujeme však za zásadní problém, bude-li na evidenčním štítku, vztahujícím se k témuž dítěti, uvedeno více spisových značek Om, případně NOm.

- 2. Je nutné, aby OSPOD před vydáním souhlasu s pobytem dítěte mimo zařízení, vždy prováděl šetření v místě plánovaného pobytu nezletilého dítěte, a to i v případech, kdy je pobyt realizován pravidelně na stejném místě?**

Provádění šetření v případech, kdy jsou souhlasy s dovolenkou povolovány skutečně pravidelně (např. 1x 14 dnů) není nezbytné. Je na posouzení OSPOD, zda se rozhodne šetření provést. Zohledněny by měl být celkový vývoj a okolnosti případu. Vždy by však mělo být zmonitorováno, do jakého prostředí se souhlas s pobytem mimo zařízení vydává a také to, jak samotný pobyt proběhl. Toto by měl OSPOD činit pravidelně. V každém případě při pobytu mimo zařízení musí být dodržováno ustanovení § 30 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“). Zdůrazňujeme, že nelze vydávat souhlasy s pobytem mimo zařízení předem, bez předchozí žádosti, popřípadě dodatečně nebo na více pobytů současně.

- 3. Jak postupovat v případech, kdy se nepodaří provést výkon PO (typicky předání nezletilého dítěte do péče zařízení pro výkon ÚV a OV, případně i ZDVOP)? Je povinností OSPOD činit kroky k tomu, aby byl výkon PO zrealizován?**

Výkon PO je vždy záležitostí soudu, a to ve smyslu ustanovení § 497 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZŘS“). OSPOD při realizaci výkonu PO poskytuje pouze součinnost, a to na základě ustanovení § 497 odst. 2 ZŘS. V případě, kdy se výkon PO nepodaří zrealizovat je rozhodnutí o dalším postupu na soudu, resp. soudním vykonavatelí. Mimo jiné je v jeho kompetenci oznámit celou věc Policii ČR. V případě, že OSPOD získá informace o místě, kde se nezletilé dítě nachází je možnost informovat jak soud, tak i Policii ČR. V žádném případě se však nedoporučuje realizovat i „dodatečný“ výkon PO „vlastními prostředky“.

- 4. Májí být ve spisovém přehledu číslovány i dokumenty, vztahující se k případové konferenci?**

Případová konference a všechny písemnosti související s její realizací jsou běžnou součástí spisové dokumentace vedené o nezletilém dítěti. Proto je na místě, aby jim bylo přiřazeno číslo ve spisovém přehledu. Nabízí se dvě možnosti. První možností je, aby případové konferenci bylo přiděleno jedno číslo ve spisovém přehledu a další dokumenty budou přílohou tohoto „iniciačního dokumentu“. V případě, že by případová konference byla opakovaná, by postup opakoval by se tentýž postup. Druhou možností je přidělení čísel dle spisového přehledu jednotlivým písemnostem. Obě možnosti považujeme za možné.

5. Jak postupovat v případech správního řízení, kdy OSPOD považuje za žádoucí účast rodičů na odborné poradenské pomoci, specificky pak v případech, kdy je například realizace terapeutického programu časově limitována?

Využití konkrétního ustanovení zákona je odvislé od celkového vývoje případu a od institutu, který se OSPOD rozhodne využít. V případě, kdy má být rozhodováno o odborné poradenské pomoci v rámci správního řízení, připadá při uložení povinnosti v úvahu využití ustanovení § 12 odst. 1 písm. b) zákona nebo ustanovení § 12 odst. 1 písm. c) zákona. V případě, že se OSPOD rozhodne využít institutu výchovného opatření, je na místě využití ustanovení § 13 odst. 1 písm. d) zákona (...*„vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte, může obecní úřad obce s rozšířenou působností uložit dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte povinnost využít odbornou poradenskou pomoc“*).

Pro celkovou rekapitulaci postupu uvádíme, že účastníkem správního řízení je i nezletilé dítě. Je tedy nutné mu ještě před zahájením správního řízení ustanovit opatrovníka ve smyslu ustanovení § 32 odst. 2 písm. a) zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“). Tím nesmí být pracovník místně příslušného OSPOD. Stejně tak musí být účastníkům řízení dána možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí ve smyslu ustanovení § 36 odst. 3 správního řádu. Tuto lze spojit se zahájením řízení z moci úřední ve smyslu ustanovení § 46 odst. 1 správního řádu. Upozornujeme, že lhůta pro vyjádření se k podkladům rozhodnutí by neměla být kratší než 5 dnů ode dne převzetí oznámení posledním z účastníků.

Pokud OSPOD hodlá z časových důvodů vyloučit odkladný účinek, je třeba postupovat ve smyslu ustanovení § 85 odst. 2 písm. a) správního řádu. Takový postup musí být ve smyslu ustanovení § 85 odst. 4 správního řádu odůvodněn, přičemž výrok o vyloučení odkladného účinku odvolání je součástí rozhodnutí ve věci samé (bod I. rozhodnutí – uložení výchovného opatření, bod II. rozhodnutí – vyloučení odkladného účinku). V poučení o odvolání nutno uvést, že proti výroku o vyloučení odkladného účinku se nelze odvolat.

Závěrem zdůrazňujeme, že každé rozhodnutí musí být přezkoumatelné a založené na relevantně ověřitelných faktech uvedených v odůvodnění rozhodnutí. Nepostačuje pouze konstatování, že povinnost využít odbornou poradenskou pomoc je v zájmu nezletilých.

6. Je třeba vytisknout celý formulář „Záznam o vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny“ v případech, kdy dojde ke změně základní údajů uvedených na 1. straně formuláře a není jiný důvod k provedení přehodnocení?

Jedná-li se o údaj, který nezakládá důvod pro přehodnocení ve smyslu ustanovení § 10 odst. 3 písm. c) + odst. 5 písm. c) zákona, nabízí se možnost vytisknout znova pouze změněnou stranu formuláře, které je třeba přidělit číslo a uvést do spisového přehledu s datem založení. Jednodušší variantou je přeškrtnutí neplatného údaje (např. tel. číslo, e-mail atd.) a uvést datum a jméno pracovníka OSPOD, který opravu provedl.

7. Jestliže rodiče v rámci řešení „sporů o dítě“ přeposílají OSPOD svoji e-mailovou korespondenci, je třeba tuto do spisové dokumentace zakládat a reagovat na ni? A je povinností OSPOD přeposílání této komunikaci, požádá-li o to jeden z rodičů?

V žádném případě není povinností OSPOD, aby přeposílal vzájemnou e-mailovou komunikaci mezi rodiči či se k ní vyjadřoval, a to ani na žádost jednoho z rodičů. Komunikace rodičů je čistě jejich věcí. Povinnost reagovat na tyto e-maily má OSPOD pouze tehdy, dotýká-li se jeho zákonných povinností. I přes rozsáhlost této komunikace však považujeme za vhodné, ale byla ve spisové dokumentaci založena.

8. Je povinností OSPOD reagovat na e-maily psané například přítelem matky, který k jednání matkou není oficiálně zmocněn?

OSPOD není povinen na takovéto e-maily reagovat, pokud neobsahují skutečnosti, na jejichž základě by byl nutný zásah OSPOD. Je však žádoucí odesílatele vhodnou formou informovat o komunikaci se správním orgánem. Pokračuje-li odesílatel ve své činnosti, jeho e-mailová komunikace se pouze zakládá bez další reakce do spisové dokumentace.

9. Je třeba vyžadovat elektronický podpis i u e-mailů, u kterých je zřejmé, že je odesílá rodič nezletilého dítěte?

Je-li z e-mailové adresy i ze samotného obsahu zřejmé, že odesílatelem je rodič nezletilého dítěte a máme-li adresou ověřenou z předchozí komunikace, není nutné elektronický podpis vyžadovat.

10. Je třeba reagovat i na anonymní podání?

Je povinností OSPOD se zabývat všemi podněty, a to i anonymními. Pokud pisatel uvede svoje jméno a vyžaduje zpětnou vazbu, OSPOD poskytne pouze obecné informace, že prošetří atd.

11. Jak postupovat v případech, kdy není soudním rozhodnutím upraven styk nezletilého dítěte s druhým rodičem, ze strany tohoto rodiče je styk vyžadován a nezletilé dítě styk odmítá?

OSPOD v takovýchto případech má možnost postupovat ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) zákona – poskytnutí poradenství, ustanovení § 12 odst. 1 písm. b) nebo c) zákona – uložení povinnosti, případně ustanovení § 13 odst. 1 písm. d) zákona – uložení povinnosti výchovným opatřením. Je však vhodné, aby před využitím možnosti správního řízení bylo využito institutu případové konference ve smyslu ustanovení § 10 odst. 3 písm. e) zákona. Ukládaná povinnost by měla být v prvé řadě směřována vůči rodičům, a to s ohledem na jejich rodičovskou odpovědnost ve smyslu ustanovení § 865 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Stejný postup platí i v případě, kdy by ve věci již bylo rozhodnuto ze strany soudu, včetně možnosti PO. Zajištění plnění soudního rozhodnutí je však věcí rodiče, případně soudu, nikoliv OSPOD (pokud mu toto není uloženo).

12. Jak postupovat v případech, kdy rodiče vznese požadavek na změnu sociálního pracovníka pro ztrátu důvěry?

Je plně v kompetenci přímého nadřízeného rozhodnout o přidělení případu jinému sociálnímu pracovníkovi. Námitku podjatosti ve smyslu ustanovení § 14 správního řádu je správné uplatnit pouze v případech, kdy je ze strany OSPOD rozhodováno ve správním řízení, typicky je-li postupováno ve smyslu ustanovení § 12 a § 13 zákona. Jinak OSPOD řeší v režimu stížností podle ustanovení § 175 správního řádu.

13. Jak postupovat v případech rozhovoru s menším dítětem, kdy je nevhodná přítomnost rodiče, ale rodič na ní trvá, případně na ní trvá i dítě?

Rodiče je vždy třeba poučit ve smyslu ustanovení § 8 odst. 2 zákona, případně i odst. 3 zákona, a současně i ve smyslu ustanovení § 53 odst. 2 zákona. Pro případný rozhovor s dítětem bez přítomnosti rodičů se nabízí rovněž možnost využití ustanovení § 52 odst. 1 zákona – provedení šetření ve školském zařízení. Podotýkáme však, že využití tohoto oprávnění daného OSPOD by nemělo být nadužíváno a k jeho uplatnění by mělo docházet jen v odůvodněných případech.

Pokud nastane situace, kdy si samo nezletilé dítě přeje, aby u rozhovoru sociálního pracovníka s ním byl přítomen i rodič, je na místě toto přání respektovat. Rodič by měl být samozřejmě poučen, aby do

rozhovoru nijak nezasahoval. Jestliže se bude jednat o situaci, kdy rozhovor za přítomnosti rodiče by byl kontraproduktivní nebo s ohledem na okolnosti případu nežádoucí, je lépe od provedení rozhovoru upustit a nerealizovat jej.

14. Jak postupovat v případech, kdy je ze strany zařízení pro výkon ÚV a OV požadováno, aby OSPOD podal k soudu návrh na přemístění nezletilého dítěte do jiného zařízení, přičemž se s tímto názorem OSPOD neztotožňuje?

Požadavkem zařízení pro výkon ÚV a OV není OSPOD vázán. Rozhodnutí o podání návrhu na přemístění nezletilého do jiného zařízení by mělo být otázkou vzájemné komunikace mezi OSPOD, zařízením pro výkon ÚV a OV a v neposlední řadě i nezletilého dítěte. Samotný návrh by měl být podán jen tehdy, bude-li to v zájmu nezletilého dítěte, vždy záleží na komplexním posouzení a vyhodnocení situace ze strany OSPOD. Pokud zařízení bude trvat na přemístění nezletilého dítěte i bez souhlasného stanoviska OSPOD, je ředitel zařízení oprávněn podat k místně příslušnému soudu podnět.

15. Archivace spisů Om

Pokud jde o písemnosti týkající se dětí, u kterých není dán důvod k zařazení dítěte do základní evidence podle čl. 2 Směrnice, je třeba postupovat dle obecné úpravy zákona č. 499/2004 Sb., zákon o archivnictví a spisové službě, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o spisové službě“), prováděcí vyhlášky č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby (dále jen „vyhláška“) a spisovým řádem příslušného ORP. Z předpisů upravující spisovou službu je důležité zejména ustanovení § 64 zákona o spisové službě, které upravuje příjem, označování, evidenci a rozdělování dokumentů. Z úpravy vyhlášky je podstatné ustanovení § 7 o označování dokumentů a § 12 o tvorbě spisu.

Dle ustanovení § 65 odst. 6 zákona o spisové službě je možné uzavřený spis připojit k jinému spisu – **pokud neuplynula jeho skartační lhůta**. Další variantou je pořídit z uzavřeného spisu kopie zásadních dokumentů a vložit jej do nového spisu Om.

Specifikace archivace spisu Om i s ohledem na výše uvedenou variantu je vždy nutno konzultovat s pracovníkem úřadu, který má na starosti skartaci a archivaci. Většina spisových řádů jednotlivých ORP nepočítá s variantou, že se založená spisová dokumentace je vedena v aktivním režimu několik let nebo až do zletilosti dítěte.

Konkrétní kazuistiky byly diskutovány s dotčenými klíčovými pracovníky.

Za odbor sociálních věcí zpracovali 07.11.2018 Mgr. Taťána Rousová a Mgr. Jan Hauk, DiS.